

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Tertium

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Titulus XXVII. De successionibus ab intestato.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74526](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74526)

TITULUS XXVII.

De successione ab intestato.

CAPUT I.

Ex Concilio apud (a) Alteenen. habito.

SED & hoc ibidem inventum est de Episcopis, presbyteris, & clericis, si hæreditatem à Domino Rege, vel ab alio Principe, vel amico suo, super hæreditariam sortem sibi devenerit, vel acquisierunt, donare eis liceat hanc cui voluerint, dum (b) vivunt, pro remedio animæ, ad Ecclesiam quamcunque elegerint, vel consanguineis suis, vel amicis. Sin autem antea obierint, quàm firmiter perfecerint, altari, cui serviunt, omnia perpetuò sanctificentur, & in jus tradantur. Similiter de presbyteris statutum est. Hildebertus Moguntiensis Archiepiscopus subscripsit, Robertus Treverensis Archiepiscopus subscripsit. Adalwardus Fardinenfis Episcopus subscripsit, Richwynus Argentinensis Episcopus subscripsit. Nostingus Constantiensis Episcopus subscripsit. Uenwanus Poidarbrunnensis Episcopus subscripsit. Udalricus Augustensis Episcopus subscripsit. Bernhardus Halwartanensis Episcopus subscripsit, Rimaldus Minugardenowardenfis Episcopus subscripsit. Eberis Mindunensis Episcopus subscripsit. Nec-non & Abbates cum cæteris sacri ordinis viris subscripserunt.

NOTÆ.

(a) Alteenen.] Altheim, legitur in prima collectione, sub hoc titulo capite 1. & apud Burchardum libro 1. Decreti, capite 227. Ex quo ita restituo præsentem textum. Concilium hoc celebratum fuit in Germania temporibus Conradi: ex quo Concilio, can. 37. qui ultimus est, siquidem post eum subscriptiones annexit Burchardus, deductus est textus hic.

(b) Dum vivunt.] Etiam in testamento, quia de his bonis adventitiis clerici omni tempore disponere poterant, ut probavi in cap. cum in officiis, de testam.

8. libro 5. Recopil. Carolus libro 5. Capitul. capite 175. & in addit. 3. Ludovici, capite 17. ibi: Si quisunque ex gradu Ecclesiastico sine testamento, & sine cognatione decesserit, hæreditas ejus ad Ecclesiam, ubi servivit, devolvatur: similiter de sanctimonialibus. Illustrant ultra congestos in presenti, à Barbosa, & Garanna in presenti, Martienzo in dist. l. 12. Garcia de tacito fideicommiss. numero 42. Fornerius libro 4. rerum quorid. capite 7. Vighel. in method. juris Pontific. fol. 279. Noguierol. allegat. 75. numero 80. Donellus libro 9. comm. capite 1. ubi Ofualdus littera T. Petrus Gregorius libro 45. syntag. capite 15. Canisius in presenti, I. Gorhofredus in l. unic. C. de bonis cleric. Solorzanus tom. 2. libro 3. capite 11. numero 13. Gibalinus de clausur. disquis. 1. capite 3. §. 3.

Sed hæc assertio difficilis valde redditur sequenti juris consideratione; nam in bonis vacantibus nullo existente legitimo hærede, fideus succedit, tur con- l. si hæredum 10. C. de inoffic. testam. l. penult. C. de cluso. prepos. sacri cubic. libro 11. l. 1. §. si quis in furore, C. de curat. furios. l. recusare 6. §. si fisco, ff. ad Trebell. l. 1. in princip. ff. de success. edict. l. 4. §. eadem, ff. de fideicommiss. libert. l. 1. §. 2. ff. de jure fisci. Rationem reddit Calvius libro 6. epistol. 8. his verbis: Quia Principis persona post omnes debet esse, nec optare solet acquirere, dummodo sint, qui relicta debeant possidere. Facit Symmachus Theodosio

Y y 2

COMMENTARIUM.

^{2.} **E**X hoc Concilii Germanici canone sequens ^{Conclusio} ^{probatur.} communiter deducitur assertio: Clerico ab intestato decedente, nullis extantibus consanguineis, seu cognatis, succedit Ecclesia, in qua ministrabat. Probant eam textus in capite quicunque, & ferè per totam 12. question. 3. capite si Episcopus, capite ultim. 12. question. 5. capite cum tibi, de testam. capite 2. de penis, capite 3. hoc titul. in 1. collect. l. si quis presbyter, auth. licentiam, C. de Episcopis & Clericis, Novel. 131. capite 13. in fine, l. unic. C. Theodos. de bonis cleric. Consonant lex 4. titul. 21. partit. 1. lex 13. titul. D. D. Gonzal. in Decretal. Tom. III. Pars I.

quia hoc, & alio capite legis Juliae caducariae, tanquam prioris, translato ab illa in Papiam posteriorem, ideo modò uni, modò alteri, & saepe utrique legi hæc adscribuntur. Videndi Baldinus de lege Papia pagina 153. Nicolaus Lönensis libro 8. miscel. capite 13. Faber libro 9. consell. capite 16. & in Papia. titul. 2. princip. 5. litar. 3. Arniseus de juribus Majest. capite 6. de bonis caducis, ut in exemplis legis Papia 23. lege Jul. 44. ff. de ritu nupt. l. si libertam quis 28. C. de nupt. Ulpianus titul. 16. §. aliquando, l. sancimus 27. C. de nupt. juncto Ulpiano titul. 16. in princip. vers. Item si, apud Suetonium in Claudio, capite 23. Lactantium libro 1. de falsa relig. capite 16. Itemque in alio simili exemplo quod colliges ex Ulpiano in fragmentis, titul. 19. §. lege, l. 1. C. de infirmis penis calib. junctal. in fraudem, cum seq. ff. de his que ut indig. l. unie. §. quod autem 12. C. de caducis tollendis, & in aliis exemplis deductis ex §. postea, Instiut. de success. libert. l. 1. §. interdum, ff. si cui plus quam per legem, junctal. si Patronus 20. ff. de donat. l. unica, §. & cum lex, C. de caduc. tollend. l. liberorum 220. ff. de v. f. Hæc autem bona vacantia, quæ delata populi ærario diximus, apud juris civilis auctores fisco vendicari dicuntur, l. 1. §. 2. ff. de success. edict. l. filius 114. §. qui intestato 2. ff. de legat. l. 1. l. reusare 6. §. fisco, ad Trebel. l. 4. §. eadem 17. ff. de fideicommiss. libert. l. quod Divo 50. ff. de manumiss. testam. l. quamvis 18. ff. de usucap. l. 1. §. an bona, cum §. sequenti, l. cum qui 41. ff. de jure fisci, l. 1. C. de donat. inter, l. si heredum 10. C. de inoffic. l. si vacantia 5. C. de bonis vacant. libro 10. l. penult. C. de Præpositis sacri cubic. Et incorporationem, atque administrationem similitum bonorum pertinere ad Comitum rerum privatarum, sive privati patrimonii Principis, supponitur in l. ultim. junctal. inscriptione, C. de bonis vacant. libro 10. & apud Calliodorum libro 6. variar. capite 8. Symmachus libro 10. epistol. 15. ejusque varietatis veteris juris rationem Cujacius in dict. l. unie. §. que autem 12. C. de caduc. tol. deducit ex eo, quia translata populi potestate in Principem per legem Regiam, translatum etiam fuit jus bonorum vacantium à populo in Principem, argumento ex l. 1. ff. de consuet. Princip. l. 1. §. cum enim, C. de veteri jure; sed minis rectè, ut probat Magnus Præceptor Illustrissimus D. Franc. Ramos de acquir. heredit. capite 2. numero 2. nam post legem Regiam, quæ lata fuit sub Octaviano Augusto anno Urbis conditæ 729. ut ex Dione libro 53. probat noster Amaya libro 1. observ. capite 1. numero 25. lata fuit lex Julia caducaria, sive de maritandis ordinibus, quæ vacantia bona populo detulit anno 736. teste eodem Dione libro 54. tum etiam, quia & posteriorum Cæsarum, Jurisconsultorumque tempore diversum fuit ærarium populi, & fisci Principis, ut colligitur ex inscriptione legis 1. ff. de bonis damnat. Paulo libro 5. sentent. titul. 12. junctal. l. patia 72. §. ultim. ff. de contrah. empr. l. cum servus 39. §. ultim. ff. de legat. 1. cum aliis congestis ab Amaya in rubric. libro 10. numero 10. Tum denique, quia etiam sub Jurisconsultis, & novionibus Cæsaribus, vacantia bona ad populum, sive Republicam, ejusque ærarium distinctum à fisco, deferri solita esse, in D. D. Gonzal. in Decretal. Tom. III. Pars II.

nuitur in l. non est 12. ff. de bonor. possess. & fortassis ea sunt, quæ caduca popularia vocantur in l. 2. C. Theodos. de studiis liberalibus urbis Rome. Quare verius dicendum est cum supra laudato Præceptore, ideo vacantia bona interdum populo, ejusque ærario; interdum autem, & frequentius fisco delata dici, quia divisus sub Augusto inter Cæsarem, & Romanum populum, Senatūque Provinciis Imperii, simulque earum administratione, & vectigalibus, publicisque redditibus, ut ex Strabone libro 3. §. 17. in fine, notat post plures Petrus Barbosa in l. 1. part. 7. numero 8. ff. solur. matrim. consequens fuit emolumenta bonorum vacantium in provinciis Senatus, & populi, ærario publico deferri; & in provinciis Cæsaris, fisco Principis: sed quia Cæsares ipsi paulatim provincias omnes, & vectigalia, redditusque publicos sibi usurparunt, l. ultim. C. de quadrienn. præscrip. quamvis diversas arcas, & Præfectos haberent, confunduntur tamen sæpius fisci, atque ærarii appellationes, tam quoad bona vacantia, l. 4. §. si bona, ff. de fideicommiss. libert. quam quoad reliqua utriusque ærarii jura, l. edicto 13. in princip. & §. 1. l. Senatus 15. §. Senatus, ff. de jure fisci, l. 2. §. 4. ne quid in loco, l. cum hi 8. §. transactiones 19. ff. de transact. l. 1. §. ex illa 9. ff. ad leg. Cornel. de falsis: quo modo intelligendum est quod de Nicionibus refert Plinius libro 10. epistol. 89. ibi: Nicionibus, qui intestatorum civium suorum concessam vindicationem bonorum à D. Augusto affirmat debitis vacare.

Tertiò sciendum est, posterioribus constitutionibus certa corpora privilegium illud obtinuisse, ut fisco præferrentur in bonis intestatorum, nempe ut decedente Decurione, Naviculario, Cohortali, Fabricensi ab intestato, & sine consanguineis, Curia, vel Corpus succederet, non verò fisco, l. 1. C. de heredit. Decur. ubi ex Constantini constitutione navicularii bona sine hærede legitimo decedentis Corpus naviculariorum tanquam vacantia occupat. Navicularii, navarchi, aut naucleri erant navibus præpositi, navigationique inservientes publico ministerio, ad quorum collegii curam spectabat (argumento ex l. 1. C. quod cujusque universi. nomine,) publicas species frumenti, olei, & similitum Romam deferre, ideo ad Præfectum annonæ mittitur prædicta constitutio, l. 1. ex toto titulo cum rubric. C. de naviculariis & naucleris publicis species transportantibus, libro 11. Horum (inquam) Romæ collegium fuit, dict. l. 1. §. 1. quod cujusque universi. l. semper 5. §. ultim. ff. de jur. immunit. Eorum patrimonium obnoxium erat functioni publicæ naviculariæ, cum ex obligatione obstringerentur ad species annonarias deferendas, l. 1. & passim C. de prædiis in omnibus rebus navicul. libro 11. Eorum munus sive officium appellatur functio, idest obnoxietas navicularia, in l. 1. ff. de muner. & honor. Quare ad alios navarchos non pertineant privilegia naviculariis concessa, quàm ad eos qui felici embola species istas Romam transportabant, dict. l. semper 5. §. negotiatores, & §. Divus, l. qui naves 3. de vacat. & excus. mun. l. pro commoditate 7. l. veneranda 30. C. Theodos. de naviculariis. Non nego

nego rem naviculariam publicam esse, siue navium exercitium ad summam Reipublicae curam spectare, ut dicitur in l. 1. §. licet 20. de exercit. actione, maximisque favoribus dignissimam esse, ut multi extollunt apud Solorzanum de jure Indiarum. lib. 1. cap. 8. ex numero 11. & cap. 16. numero 31. Lazarus Baifus integro tract. de re navali, Claudius Salmatius in observ. ad jus Atticum, cap. 27. quaedam pro more thapsodico Henric. Salmut. in notis ad memorab. Pancirola, lib. 1. titul. 38. alios remissive adducens Narbona in l. 12. titul. 10. lib. 7. Recop. quin potius fateor, multa privilegia eis qui maritimam navigationem exercent concessa esse per nostros Reges in titul. 10. lib. 7. Recopil. Sed error est huic nostro juri, & saeculo adaptare, quae Romani, & Constantinopolitani Imperatores concesserunt: tum ex defectu potestatis, quia extraneae illae constitutiones nos non ligant: tum ex defectu usus, & accommodationis, quia plerumque diversis occurrunt jura necessitatibus: & navarchis, quibus Roma, & Constantinopolis indiguit, nos non indigemus: in quem errorem incurrit, qui nescientes distinguere jus merum a constitutionibus; jurisque rationem a peculiari politica utriusque Imperii, obtrudunt nobis leges illas veteranas sine usu, & sine materia; unde merito in dubium vocat Stephanus Nathen. de justitia vulnerata p. 1. tit. 1. cap. 2. an bono consilio Lotharius Imperator in usum, memoriamque reduxerit jus Romanum? Non quia perfectae aequitatis imago, & fons non sit; sed quia plerisque illius juris malus usus est. Unde hodie decedente naviculario sine haerede, bona ad fiscum pertinent, non ad corpus naviculariorum. Olim etiam milite sine successore obeunte, deficientibus cognatis usque ad quintum gradum, bona legioni, siue vexillationi deferebantur, l. 4. §. eadem 17. ff. de fideicommiss. lib. 1. l. 2. C. de heredit. Decur. quae est lex unica, C. Theodos. de bonis milit. quod jus ex rescripto Hadriani Imperatoris originem sumpsit, non male probat Hothomanus lib. 8. observ. cap. 8. Merillus lib. 2. variant. ex Cujacio, cap. 2. Osualdus lib. 9. Donel. cap. 1. littera T. ex l. si quis filio 6. §. ejus qui deportatur 7. ff. de injusto rupto, l. 4. §. 17. ff. de fideicommiss. lib. 1. l. 2. ff. de heredit. Decur. plura Cujacius lib. 16. respons. Papin. in l. 2. C. de veter. & milit. success. l. unic. C. Theodos. de bonis milit. quae extat in l. 2. C. de heredit. Decur. ubi observandum est, separari legiones a vexillationibus, ut etiam in l. final. C. de his qui non impletis stipendiis, lib. 10. l. 9. C. quando provocare non est necess. & merito, nam in vexillationibus Equites tantum militabant. Vegetius lib. 2. capite 1. & 2. Quare non recte Cujacius vexillationes numeros interpretatur in dict. l. final. C. de his qui non impletis, cum numerorum nomen generale sit, l. contra 14. de re milit. Vexillationes autem auxiliares fuisse putat Steubechius ad Vegetium dict. cap. 2. Turnebus autem lib. 3. advers. cap. 30. Emeritos veteranos asserit esse milites, qui exauctorati, sub signo tamen seorsim, donec praemia, & agros acciperent, tenebantur. Eodemque modo interpretatur locum Suetonii in Galba, cap. 20. in lib. 5. advers. cap. 2. De vexillationibus agit Pancirola in notitia cap. 32. & 34. Haec bona dicuntur caduca legionis apud Ulpianum in dict. l. ego 4. §. eadem 17. cujus littera elegantior, & purior est, quam inverfio-

nem aut lecturam patiat. Dixerat de caducis fisci, siue de bonis ut vacantibus fisco delatis, in quaestione, an tunc conserventur libertates, necne, ut ex mutatione persona jus variatum videretur. Docuit ex aequo conservari libertates, si vacantia non fisco, sed legioni deferrentur. Verba ejus sunt: Quare et si caducis legionis bona delata sint, idem erit probandum. Immerito ergo Cujacius ad Ulpianum titul. 28. & in l. unic. §. postremo, C. de caduc. tollend. & in dict. l. 6. §. 7. de injusto rupto, quem sequuntur Pichardus in lecturis ad titul. de acquir. heredit. cap. 5. numero 15. Valentia ad eundem titul. cap. 3. numero ultim. emendavit caducariis legibus, quem jamco nomine taxavit Brocius ad titulum de eo cui libertatis causa. Nec feliciter Haloander, Hugo à Porta, & alii veteres, à quibus noster Acofta in §. cum in bello, verbo Agnati, numero 3. ita reposerunt; Si quid duci legionis. Caduca enim legionis dicuntur bona vacantia militis legioni delata. Titus Arruntenus Paternus lib. 1. militarium, in l. ultim. de jure immunit. inter militiae officiales, quorum longum catalogum ibi attexit, recenset librarios caducorum, qui scribendis, componendisque rationibus bonorum vacantium legioni delatorum, praepositi erant: Cujacius in parat. ad titulum C. de heredit. Decur. & illustravit cultissimus Ramirez de Prado ad Martialem lib. 4. epigram. 91. Aliud extat ejusdem Hadriani resciptum, quod referunt, & illustrant D. Nicol. Antonius lib. 5. de exil. cap. 2. D. Josephus de Retes lib. 3. analect. de interdicit. & releg. num. 71. Habuerunt etiam jus in bona vacantia cohortales ejusdem provinciae, cohortale sine haerede decedente, l. si quis cohortali 3. C. de heredit. Decur. Cohortales in provinciis perpetui sunt qui ministrant Praefidis, in eorum officiis ministrantes, de quibus tit. 58. lib. 2. Codicis Justin. & immunes sunt à functione navicularia, à solitudine vastagae, siue publicae transvectionis tributorum, & specierum, & à curiali munere, ut officii cohortalis vacant: videndi sunt Bulengerus de Imperio Romano, lib. 6. cap. 29. Pancirola in notis Imperii Orient. cap. 9. Huic ergo corpori collegiatorum, siue conditionalium, bona vacantia deferebantur excluso fisco, & etiam corpori Scholae Fabricensium, l. penult. & ultim. C. de heredit. Decur. & etiam Praefecturae deferebantur bona Praefecti vacantia, l. ultim. C. de appar. Praef. Praet. lib. 12. Hodie tamen omnibus his corporibus fiscus praefertur, quia per leges Regias fiscus ad bona vacantia vocatur insuper habitis dictis privilegiis, ut docuerunt in l. 32. Tauri, Tellus Fernandez numero 4. Palacius Rubius numero 12. Et multo minus fisco praefertuntur alia corpora, seu collegia, quae ad similitudinem supradictorum ad bona vacantia admitti nonnulli DD. existimant: in primis enim Angelus in l. si quis filio 6. §. ejus, de injusto rupto. Baldus in l. 1. C. de heredit. Decur. docent, quod si aliquis de collegio, vel de confraternitate aliqua decedat, vacantia bona ejus non fisco, sed confraternitati cedere: & Afflictis, Peregrinis, & alii, quos sequitur Mastrillus de Magistr. lib. 3. cap. 10. numero 372. & 374. tenent, bona Rectoris, scholae, seu collegiati, qui in numero, seu matricula scholae, collegiati Doctorum relatus erat, ad ipsam scholam pertinere, excluso fisco. Bartolus quoque in dicta l. 1. aulius fuit affirmare, quod si no-

si nobilis de uno sedili moriatur sine herede, ceteros nobiles de eodem sedili posse occupare: & Baldus in l. si qua illustri §. numero 6. C. ad Orphic. tenet expositis ante fiscum succedere hospitale Misericordiae. Melius dixerat Accursius in l. nutritoribus 10. C. communia de success. hoc jus contra illum textum, & authenticam sequentem moribus esse introductum. Sed quamvis pro his opinionibus multi sint Auctores veteres, quos in unum congerunt Tiraquellus in suo tract. Le mort suscit le vis; 2. p. declarat. 15. Mastrillus ubi proximo, ex numero 372. Fatinacius in fragmentis, verbo Fiscus, ex numero 10. Amaya in d. l. 1. ex numero 29. Montalvus, & Didacus Perez in l. 20. titul. 19. ego tamen haec omnia, & similia commentitia puto, & ficticia, neminemque fiscum praeferi in bonis vacantibus praeter confanguineos, & uxorem assero, nisi forte consuetudine legitimam introductum sit, ut hospitale, vel quae alia communitas praefertur, vel Baro, aut Dominus jurisdictionis; hoc enim jus consuetudine induci posse, certum est, ut docent Rosental. de feudis cap. 5. conclus. 5. 1. & in variis casibus Regnerus Sixtinus de regalibus lib. 2. cap. 9. Petegrius de jure fiscali, lib. 4. tit. 3. Camillus Borellus de praesentia Reg. Catholici, cap. 1. 1. Amaya ubi supra numero 37. Certè in Decurionibus, aliisque collegis, qui muneribus publicis obeundis sunt mancipari, ultra communem rationem, quam supra assignavi, & illa potissimum facit, videlicet ut qui ex administratione defunctorum collegarum fiscum manent obnoxii, ex eorum quoque patrimonio lucrum sentiant, Novell. 13. Theod. si, cujus principium extat in l. ult. C. de heredit. Decur. argumento legis semper §. 5. negotiatores, ff. de jure immunit.

7.
Traditur
ratio de
viciis.

Unde jam apparet vera ratio praesentis decisionis; nam cum legibus secularibus cautum sit, ut Ecclesia in clericorum intestatorum bonis succedat, l. si quis presbyter 20. C. de Episcop. & cleric. Theodorici Rex in suo edicto, cap. 6. ibi: Clericos, religiosasque personas intestatas deficientes, quotiens defuerit qui jure succedat, locum Ecclesia secundum leges facere debere praecipimus. Ideo Ecclesia fiscum praefertur, & bona illa vacantia occupat, ut Curia, vel simile corpus occupat bona sui collegae; immò olim Ecclesiam in terris quoad temporalia sibi subjectis, etiam adstantibus cognatis intestatorum bona occupasse liquet ex D. Gregorio lib. 1. epist. 42. ibi: Cognovimus (inquit ad Petrum Subdiaconum Defensorem patrimonii Siciliae) etiam, quod nonnullis conductori- bus morientibus parentes sui non permittunt succedere, sed res eorum ad usus Ecclesiae pertrahuntur: de qua re diffinimus, ut parentes morientium, qui in possessione Ecclesiae degunt, heredes ei succedere debeant, nec aliquid eis de substantia morientium subtrahatur. Ut etiam Constantinus

statuit, ut bona Martyrum ad Ecclesiam spectarent, teste Eusebio lib. 2. de vita Constant. cap. 21. & 36. ibi: Martyrum substantia jussit genere proximos accipere; si nullus eorum fuerit, Ecclesias habere hereditates. Quem illustrat Merillus lib. 3. observ. cap. 2. Nec hoc jus succedendi in bonis clericorum ab intestato decedentium, ratione desinitur; nam tam jure veteri, quam novo uxor succedebat sponso, nullis extantibus mariti confanguineis, l. 1. C. unde vir, l. final. C. Theodof. de legit. hered. ibi: Nisi ille casus emerferit, ut nemo de propinquis successionem mortui vindicare possit ex lege, cum fisco nostro quaecumque jura matrimonii preponamus. Plura Borellus de praesentia Regis cap. 14. numero 19. Ofualdus lib. 9. cap. 1. littera K. Amaya in dicta l. unica, C. de bonis vacant. numero 31. Sed Ecclesia sponsa est proprii Praelati, ut latè probavi in cap. inter, de translat. Episcopi: igitur defuncto ejus sponso ab intestato, illi succedit. Accedit, nam lex positiva aemula naturae, & communem hominum sensum imitata, solet intestatorum hereditates eisdem adjicere, quibus credibile est defunctum, si disponeret, eas relicturnum fore, l. 2. l. consuevitur 8 ff. de jure codicil. sed si clericus disponeret, & agnosceret propriam cognatione destitui, heredem reliquisset Ecclesiam, juxta adducta in cap. cum in officiis, de testam. Igitur rectè ejus bona nullis extantibus confanguineis Ecclesiae deferuntur.

Nec obstat dubitandi ratio supra adducta; nam licet verum sit, fiscum bona vacantia intestatorum occupare, ex juribus supra adductis, quibus non obstant textus in l. si heredum, C. de inoffic. l. 6. §. cerè, ff. si quis omis. caus. testam. l. habere, ff. de evict. l. 1. C. de donat. inter, l. ultima, de success. edicto, l. 6. §. simpliciter, ff. si quis omis. caus. testam. l. 1. §. sed si morte, ff. quando actio de peculo videndi sunt Primarii nostri ad tituli. de acquir. heredit. tamen id procedit, quando non praefertur fiscus à Curia, corpore, seu aliqua communitate Unde cum in praesenti casu in bonis clerici ab intestato decedentis fiscum Ecclesia praefertur, ex auctoritatibus, & rationibus supra adductis, idè in praesenti docetur, bona clericorum intestatorum ad Ecclesiam spectare. Nec obstat difficultatis augmentum deductum ex variis historicis; nam illi loquuntur de Principibus, qui potius invadebant clericorum hereditates, quam jure occupabant; nec oppressa Ecclesia jus proprium defendere poterat: unde ex similibus factis non rectè argumentum deducitur contra supra tradita, cum invasiones illae potius violentae occupationes, quam legitimae essent successiones. Hucusque traditis opponi potest textus in cap. Episcopus qui 12. q. 2. cujus interpretationem dedi in cap. 1. de testamentis.

8.
Dissolvi-
tur dubi-
tandi ra-
tio.

CAPUT II.

Ex Concilio (a) Triburiensi.

Concilio allatum est, quod quidam laici improbè agant contra Presbyteros suos, ita ut de morientium presbyterorum substantia partem sibi vindicent, sicuti de propriis (b) servis. Interdicimus itaque canonicam auctoritate, ne hoc ulterius fiat; sed sicut liberi facti sunt ad suscipiendum gradum, & agendum divinum officium,

officium, ita nihil ab eis (c) exigatur præter divinum officium. De (d) peculio verò sacerdotum nihil sibi usurpent, sed totum in quatuor dividatur partes: una Episcopo, altera altari, tertia pauperibus, quarta parentibus; & si non sunt idonei (e) parentes, Episcopus eam recipiat, & in usum Ecclesiæ diligenter distribuat; & si quis contra hoc facere præsumpserit, anathematizetur.

NOTÆ

1. (a) **T**riburiensi.] Ita etiam legitur in 1. collect. sub hoc titul. cap. 2. & ex eodem Concilio citatur textus hic à Burchardo lib. 2. Decreti, cap. 206. Carnotensi p. 6. Decreti, cap. 281. sed in canonibus editis à Binio, & Corjolano non reperitur præsens textus: sed cum Decretista addant, ex Concilio Triburiensi sub Arnulpho, credendum est, potius canonem hunc perisse ex ipso Concilio, quam esse alterius Concilii Triburiensis celebrati sub Conrado. De Concilio Triburiensi temporibus Arnulphi celebrato, jam nonnulla notavi in cap. clerici, de vita, & honest. cleric.
2. (b) **Sicut de propriis servis.**] Sed omne, quod servus acquirit, domino acquirit, etiam invito, & ignoranti, l. acquiritur, l. etiam invitus 32. ff. de acquir. rer. domin. §. 1. Instituit. per quas personas nobis acquiritur: ergo non recte in præsentem refertur, dominos à servis suis tantum partem eorum, quæ acquisierunt, posse vindicare. Abbas Panormitanus hic notab. 1. post Hostiensem verba hæc non intelligit de servis in servitute decedentibus, sed de servis jam manumissis, & ita de libertinis, in quorum bonis etiam factò testamento certam partem patronus obtinet, §. sed nostra, Instit. de success. libert. Sed Abbatem reprehendit Barbofa hic num. 2. ex eo, quod Patronus partem tantum liberti obtinet, cum testamentum ipse condidit; si verò ab intestato decedat, libertis non superstitibus, in universum jus succedit patronus; unde cum in præsentem agatur de libertis ab intestato decedentibus, non partem, sed totum patrimonium patronus occupare debebat. Quare eà sententiã omisã aliter respondit Barbofa, videlicet in relatis verbis non referri decisionem Pontificis, sed tantum partis allegationem. Sed veriorum censeo Abbatis interpretationem, si observetur, præsentem textum non esse exaudiendum, nec intelligendum juxta jus Romanorum, quod postea illustrabimus; sed potius juxta leges noviores Longobardorum, & Wisigothorum, ex quorum Provinciis erant Episcopi, qui præsentem canonem ediderunt. Juxta leges autem eorum certam partem patronus ex bonis liberti vindicabat, l. 17. tit. 14. lib. 2. legum Longobard. ibi: Et si aliquod in gastindio Ducis, aut privatorum hominum obsequio donum vel munus acquisierit, res ad donatorem revertantur; in alias verò res, sicut dictum est, si heredes non dereliquerit, aut se vivo non judicaverit, patronus succedat sicut parenti suo. Et l. 13. tit. 7. lib. 5. legum Wisigoth. ibi: Si manumissus sine filiis de legitimo conjugio natus transferit, & ei patronus in libertate aliquid donaverat, aut forsitan de ejus servitio discesserit, & aliud se contulerit, omnia ad patronum, sive ad ejus heredes sine dubio revertantur. Quod si forsitan in terra ipsius patroni consistens, qui eum manumissit, aliquid de labore suo acquisierit, medietas acquisita rei exinde in patroni potestate consistat. Unde sensus hujus textus est, quod

Domini volebant à libertis in Ecclesia manumissis, ut presbyteri ordinarerentur, certam partem bonorum vindicare, ut à servis propriis privatim manumissis ab intestato decedentibus; quod alienum erat à factis canonibus, ut ex infra dicendis apparebit.

(c) **Nihil ab eis.**] Id est non operas, non successionem, in quibus præcipuè jus patronatus consistit. Donellus lib. 2. comment. cap. 17. Faber in Papin. tit. 5. princip. 2. illar. 8. Cujacius ad tit. C. de bonis libert. nisi divinum officium pro operis promissum sit, juxta adducta in cap. 3. de servis non ordin.

(d) **Peculio.**] Id est bona ab ipso presbytero aliunde quæsita extra Ecclesiam; nam si intuitu Ecclesiæ bona illa fuissent acquisita, plenè, & integrè ad Ecclesiam spectabant, ex traditis supra in cap. final. de pecuni. clericor. ubi probavi, in his juribus peculium accipi pro bonis non intuitu Ecclesiæ acquisitis, sed extra, & aliunde obtentis.

(e) **Si non sint idonei parentes.**] Immo si indigni erant, fideus ea bona eripere debebat, ex l. 1. §. per totum ff. de his que ut indign. non verò Episcopus ea vindicare poterat. Abbas, quem sequitur Joannes Garfias de racione fideicommissi, num. 42. existimat in præsentem parentes non fuisse indignos, sed incapaces; unde cum portio competens incapaci, non ad fideum perveniat, sed conjuncto acquiretur, inde Episcopo conjuncto in præsentem bona acquirent. Sed verius credo PP. in præsentem non agere de parentibus incapacibus ex lege civili, sed de non idoneis, id est publicis peccatoribus, parumque piis viris; illi enim quia idonei non sunt, nulla bona recipere debent.

COMMENTARIUM.

Singularis est hæc Concilii Tribur. constitutio, & speciali ratione subnixæ, quatenus ex bonis liberti in presbyterum ordinati, & ab intestato decedentis, jubet quatuor partes fieri, ita ut Patronus nullam habeat, immò una pars Ecclesiæ, alia Episcopo, pauperibus alia, & parentibus alia deferatur. Non est similis constitutio in utroque jure, civili videlicet, & canonico; immò utriusque juris sanctiones contrarium suadent. Primò enim si sacros canones attendamus, vel bona hæc quæsita fuerint ab hoc presbytero ante manumissionem, & per consequens ante sacram ordinationem; vel postmanumissionem. Primò casu ea bona in potestate & dispositione domini sunt. Concilium Tolet. 1. can. 2. ut ex ipso citatur à Burchardo lib. 2. Decreti, cap. 23. Ivone Carnotensi p. 6. Decreti, cap. 38. ibi: De rebus verò illorum, vel peculiari, qui à dominis propriis libertate donantur, ut ad gradus ecclesiasticos promoveri debeant, statutum est, ut in potestate dominorum consistat quicquid ante libertatem habuerunt, utrum illis concedere, an sibi retinere voluerint. Secundo casu integrè, & plenè ad Ecclesiam bona spectant. Concilium Tolet. 4. can. 74. ibi: De familiis Ecclesiæ constituerentur.

Presbyteros, & Diaconos per parochias liceat, quos tamen vita rectitudo, & probitas morum commendat, ea tamen ratione, ut antea manumissi libertatem statum sui percipiant, & deinde ad ecclesiasticos honores succedant. Irreligiosum est enim obligatos existere servituti, qui sacri ordinis suscipiunt dignitatem. Quicquid autem talibus aut per libertatem concessum, aut successione extiterit debitum, aut a quolibet quoquo modo collatum, non licebit eis quippiam inde in extraneas personas transmittere: sed omnia ad jus Ecclesie, a qua manumissi sunt, oportet post eorum obitum pertinere. His quoque, sicut & ceteris Ecclesie libertis, accusandi, vel testificandi adversus Ecclesiam aditus intercluditur, ad quos si aspiraverint, non solum libertatis beneficio careant: sed etiam honoris gradum, quem non dignitate natura, sed tempore necessitatis promeruerunt. Ergo non debent bona liberti dividi in quatuor partes, ut in præsentem statuitur. Juris civilis etiam dispositioni præsentem canonem non convenire, facile constabit, si jus patronatus quoad successionem tantum liberorum (quod ut à famosiore jus patronatus dicitur in l. quod ex liberta ii. §. 1. ff. de oper. libert. l. libertus 14. ff. de tutore & curat.) ab origine repetamus.

Sciendum igitur est lege XII. Tabul. ita cautum esse: Si libertus intestato moritur, cui suus heres nec extabit, aut patronus, patronique liberti essent ex ea familia, in eam familiam proximo pecunia ditor. Refert, & probat Jacobus Gothofredus in quatuor sonibus, tabul. 5. Aut lex, intestatio, ut significet, ea lege liberam testamenti factionem datam fuisse liberto, ita ut impune præteriret patronum, & extraneum heredem institueret. Ulpianus titul. 27. regul. §. 1. & titul. 29. in princip. Sequitur, cui suus heres non extabit, ut agnoscat, intestati liberti hereditatem deferri patrono, cum sui hæredes liberto non extant. Unde ex ea lege patronum ab intestato repellent filii in sacris existentes, etiam adoptivi, necnon uxor ducta per coemptionem. Ulpianus tit. 29. regul. in collat. legum Mosaic. tit. ultim. §. penult. l. qui duos §. 2. ff. de rebus dubiis, juncto D. Josepho de Retes lib. 7. opusc. cap. 5. l. liberto 17. ff. de bonis libert. juncto Arias à Mesa lib. 3. variar. cap. 2. l. 3. ff. de suis & legit. Ait lex, patronus; quo nomine licet patronus masculus tantum comprehenderetur, tamen consensu prudentum ad feminas patronas jus hoc potestatum fuit. Ulpianus dicto titul. 27. l. 1. §. 1. l. 3. §. si duo 4. ff. de legitim. tut. dicta l. liberto 17. l. 3. §. hec, ff. unde legit. Similiter illa verba: Patronique liberti; ad liberos patroni, patronæque non degeneres, sed ex iustis nuptiis susceptos referenda sunt, l. 1. §. 3. ff. de petit. heredit. Ulpianus dicto titul. 27. §. 28. l. 2. §. 1. ff. de legit. tut. l. etsi 6. §. 1. l. patrona 18. l. filius 42. in princip. & §. ultim. ff. de bonis libert. l. satis constat, ff. de jure patron. Immo & illis verbis comprehenduntur uxor ducta à patrono per coemptionem, de qua exaudiebatur textum in l. quamquam 62. §. 1. ff. de ritu nuptiarum, juncta l. si patrona 13. ff. eodem: literatissimus vir collega noster D. Petrus de Ulloa in Granatensi Senatu Regius Consiliarius, in assertionibus de successione libertorum, cap. 1. §. 5. Item filii adoptivi à patrono, ut post Cujacium probat idem eruditus vir. Inde deducitur, attentà ipsâ lege XII. Tabul. semper patronum intestatæ liberti occupasse hereditatem, quia illa suos hæredes

habere non poterat, l. 4. ff. de liber. & posthum. l. 13. ff. de suis & legit. proindeque, cum tantum sui hæredes patronum excluderent, semper ad patronum libertæ successio spectabat. Ulpianus dicto titul. 29. §. 3. Subtiliter tamen illum casum excipit perdoctus collega noster ubi supra, cap. 2. cum liberta coemptione nupta maritum simul, & dominum quaerit. Mulier enim ita coempta in manum, potestatemque viri transibat, l. 4. ff. de his, qui sunt sui, l. 2. ff. qui satisd. l. 2. §. hoc autem, ff. de legat. præstand. l. uxori 18. ff. ad leg. Corn. de falsis. Paulus & Papin. in collat. legum Mosaic. titul. 4. unde maritus ab intestato jure peculii ejus bona occupabat, excluso patrono. Nec obstat quod ipsa testamentum facere poterat. Ulpianus in fragment. titul. 20. §. penult. Nam novum in jure non est, ut qui testamentum facere potest, si ab intestato decedat, hæredem legitimum non habeat, ut de virgine Vestali refert Gellius lib. 1. nocturnum, cap. 12. & in filiofamilias peculium castrense habente, notum est.

Succedit edictum Prætoris circa ipsum jus patronatus. Et cum lege decemvirali tantum filii De eodem jure ex edicto Prætoris. Prætorio filiis emancipatis succursum est, & adoptivi jus in partem detractum, ita ut omnes filii legitimi, etiam emancipati, excluderent patronum, tam ex testamento, quam ab intestato, §. quæ de causâ, Institut. de success. libert. Si autem exhæredati erant, vel præteriti, vel ab hereditate se abstinebant, locum patrono faciebant, l. etsi 6. §. 1. & 3. ff. de bonis libert. l. si ve 21. §. 3. ff. de jure patron. & ne in arbitrio esset liberti adoptionis commento fraudare patronum, filii adoptivi, etiam instituti, aut uxor coempta cum patrono, in æqualem portionem admittebantur. Ulpianus dicto titul. 29. §. 2. cui sententiæ subscribit Hermogen. in dicta l. si ve 21. §. 3. ff. de jure patron. Etiam edicto suo Prætor facultatem testandi lege decemvirali libertis concessam taxavit, statuens, ut libertus sine liberis testatus, semissem bonorum patrono relinqueret, alioquin bonorum possessionem contra tabulas illi pollicebatur usque ad eam portionem semissem. Ulpianus in fragmentis, dicto titul. 29. §. 1. l. 1. §. 2. ff. de bonis libert. l. 1. §. penult. ff. si cui plus quam per legem, l. si ve patroni 21. §. ex duobus, ff. de jure patron. idque innuit Suetonius in Nerone, cap. 2. dum inquit, Neronem constituisse, ut de libertorum defunctorum bonis pro semisse dodrans præstaretur. Eoque referendus Quintilianus in declam. cui titulus: Avia testis; dum pro liberto alloquente patronum ait: Huic debeo munus, operas, testamentum. Et Paulus in l. & quia 10. ff. pro socio, dum inquit: Et quia plerumque vel à parente, vel à liberto quasi debitum nobis hereditas. Cæterum si filios habet, eosque instituat, aut exhæredet in ea causâ, in qua per querelam iuste agant de inofficioso, sine metu omittit patronum, dicta l. si ve patroni 21. §. naturales, & §. ult. l. sed cum patrono 6. §. 1. ff. de bonor. possess. docent Cujacius lib. 3. 99. Pauli, in l. 26. ff. qui potiores, Goveanus in l. ex asse 52. ff. ad leg. Falcid. tantum enim voluit Prætor filios patrono præferri, adeo ut si simul cum filiis instituat patronum, aut à patrono legetur filiis exhæredatis liberti, gravetur rectè semis his legatis, l. 4. de condit. & demonstr. l. ex asse 52. ff. ad leg. Falc. l. si ejus 64. §. ult. ff. ad Trebel. argumento textus in l. 1. §. sed

si libertus, ff. si quid in fraud. patron. Hæc autem portio patrono debita semis bonorum est, *d. l. 1. §. penult. ff. si cui plus, l. debitor 40. §. 1. ff. de pignorat. action.*, *l. Julianus 43. ff. de bonis libert.* Hodie verò ex Justiniani constitutione, quæ extat in suo Codice, sub titulo *de bonis libert.* à Cujacio ex libris Basilic. restituta, triens dumtaxat est; unde in aliquibus locis Pandectarum, in quibus consulti loquuntur de hoc semisse, reposuit Tribonianus pro semisse, certam partem, ut in *l. 1. §. ultim. ff. de bonis libert. l. sed cum patrono 6. ff. de bonor. possess.* notavit Cujacius *lib. 41. Pauli ad edit. in l. illud 4. ff. de bonor. possess. contra tab. & in recit. ad l. 6. ff. de bonor. possess.* Hæc tam in libertis viris, quam patronis procedunt; quid tamen eo edicto circa libertas, vel patronas auctum sit, seu immutatum, videamus. Et circa libertam nihil immutatum legitur; immò cum liberta esset in perpetua tutela patroni, sine ipsius auctoritate testamentum condere non poterat; unde satis illi ita prospectum erat, cum in ipsius perniciem alium heredem non institueret. *Ulpianus in fragmentis, tit. 20. §. penult.* Cicero in *Topicis*, & *lib. 7. epist. 21. ad Trebatium.* *Livius lib. 49. ibi: Quin eo processerat consuetudine captâ, ut post patroni mortem, quia nullus in manu erat, tutore à Tribunis, & Pretore petito, cum testamentum faceret, unum liberum institueret.* *Ulpianus tit. 11. §. 18.* Circa patronam etiam Prætor nominatim nihil cavet: forsân semis ob reverentiam & verecundiam præstatur, circa quam deterior patronæ, quam patroni conditio fuerat, *l. 8. ff. de statu hominum.* Unde ipsa contra tabulas agere non poterat; quare fortassis in *l. si vero 64. ff. solut. matrim.* dicitur maritum uxoris negotium gerens, ejus voluntate servos manumississe, nimirum ut per mediam mariti portionem jura patronatus ampliora ex edicto Prætoris consequeretur. Illud etiam Prætor suo edicto addidit, videlicet ut cum ex lege decemvirali patroni, patronæque, ac liberi eorum in potestate existentes vocarentur ad successionem intestati liberti, & etiam qui ex familia manumissoris essent, agnati videlicet patroni vocarentur, §. 4. *Instit. de bonor. possess. Ulpianus tit. 28. §. 7.* non tamen illi vocabantur ut patroni, vel eorum liberti, sed tantum eos Prætor invitabat ad successionem, liberti sine liberis ab intestato decedente. *Ulpianus in fragmentis, tit. 18. §. 7. l. liberti 17 ff. de bonis libert. §. 4. Institut. de bonor. possess.* Etiam eo casu cognati manumissoris vocabantur, non absolute, sed tantum si eos ita conjunctos manumissor inveniret, ut plus mille asses ab eo legati nomine capere possent. *Ulpianus tit. 28. §. 7.* hoc est ex personis illis essent, quibus manumissor ex lege Furia plus mille asses legare poterat; nam et si lege Furia prohibitum esset plus mille asses legatario relinquere, *princip. Institut. de lege Falcid.* Cicero pro *Balbo*, & *Ver. 3.* tamen certæ personæ excipiebantur cognitionis titulo, quibus licebat legare in infinitum; sicut & à prohibitione legis Cinciae, quæ modum imposuit donationibus, certæ excipiebantur personæ, quibus sine modo donari licebat. *Ulpianus tit. 1. in princip. & §. 2. l. 4. C. Theodos. de donat.* Tandem Prætor cum lege decemvirali hæreditas liberti intestato decedentis patrono deberetur, addidit, ut liberorum liberti etiam post manumissionem susceptorum, ab intestato, & sine cognitione

decedentium bona manumissores perciperent, concessâ eis bonorum possessione, cujus subobscurum extar vestigium apud *Ulpianum lib. singulari de legit. hæredit. & in tit. 16. collat. legum Mosaicarum.* Apertum tamen extat in constitutione Græca, quæ desideratur in *tit. de bonis libert.* & refertur *lib. 49. Basilic.* non enim servitutis sordes, nisi post tertiam generationem purgabatur. Unde in *l. 9. C. de adopt.* signanter docetur, patronum libertæ filiam adoptare non prohiberi; extraneum tamen inseritur veteri eam adoptare, ob legis Visellæ prohibitionem, *l. si pater 15. §. final. ff. de adopt. l. unice. C. ad leg. Visel.* Illustrat Amaya in *l. 1. C. si libertus.* Huic ultimæ parti edicti Prætoris conveniunt leges Francorum, & Longobardorum, ut videre est in *Capitularibus Caroli lib. 6. cap. 208. l. 11. tit. 24. lib. 2. legum Longobardorum.* Prosequitur *Jus Prætorium Mesa lib. 3. variar. cap. 3. 4. 5. & 6.*

Successit jus novum legis Papiæ, quo auctum est jus patronorum; distinctione enim adhibita inter libertum centenarium, & non centenarium, ita ut qui centenarius non erat, quamvis unum dumtaxat filium haberet, impune omitteret patronum in testamento, atque securus esset itidem ab intestato, §. *sed postea, Institut. de success. libert.* si verò centenarius esset, adhuc sub distinctione cautum fuit; nam aut filios tribus pauciores habebat, aut tres, & deinceps: si tribus pauciores, veluti duos, patronus vocabatur ad virilem portionem, tam ex testamento, quam ab intestato: si unum, vocabatur in semissem; quo casu intelligendus est textus in *l. debitor 40. §. 1. ff. de pignorat. action. junctis Cujacio lib. 3. respons. Papin. & Fabro ibi, l. Latinus 83. ff. de legat. 2.* Si tres, aut deinceps, patronus omnino repellatur, tam ex testamento, quam ab intestato, dicto §. *sed postea: Ulpianus ita accipiendus in l. si vero 64. §. 5. ff. solut. matrim.* Quamvis enim jus duorum liberorum eximat libertum ab obligatione operarum, *l. qui libertinus 37. ff. de oper. libert.* non tamen à successione locupletioris liberti, forsân ex eo, quia liberorum divitiæ odiosæ sunt, quia malis artibus creduntur comparatæ ab eo, qui heri servus, hodie liber apparet, ut docet *Ulpianus in l. Prætor 7. §. præterea. ff. de injuriis: facit Tacitus lib. 4. annal. Pudet, inquit, referre libertinos, qui divitiores spectantur.* Hinc exponendum erat, quam summam efficerent centum millia sextertiorum, ex mente legis Papiæ, quæ centenarium vocat illum, qui centum millia sextertiorum habet. Sed omnia persequi institutum non patitur; videndi sunt post *Budeum*, *Alciatum*, & *Georgium Agricola* *Balduinus ad tit. de success. libert. Connanus lib. 2. comment. cap. 9. num. 12. Hothomanus lib. 4. antiquit. Rom. de re nummar. cap. 12. Antonius Augustinus lib. 2. emend. cap. 9. Cujacius lib. 19. observ. cap. 21. Pancirola lib. 1. variar. cap. 66. Marcellus Donatus ad Suetonium, in Augustum, cap. 83.* Circa libertas etiam, nec non patronas nonnulla specialiter ea lege cautæ sunt. Circa libertas, ut si quatuor liberos haberent, liberè testamentum facerent; ita tamen ut pro numero superstitum virilis pars patrono deberetur. *Ulpianus in fragmentis, tit. final. §. 3.* postea tamen *Senarussconsulto Orphiciano statutum fuit, ut in successione libertæ ab intestato decedentis, excluso patro-*

trono libertæ filius, etiam vulgò quasi primū locum occuparet, l. 1. §. 9. ff. ad Terryt. eoque referendus Paulus in l. patrona 18. ff. de bonis libert. Circa patronam etiam cautum fuit, ut patrona jus idem assequeretur, quod habebat patronus, ex edicto, si ingenua duorum, libertina trium, felici fecunditate mater acclamaretur: liberi autem patronæ ingenuæ eodem jure fruerentur, si trium liberorum jure mater honorata esset; patroni autem filia, si jus trium liberorum haberent. Ulpianus dicto in final. §. patroni. Eoque referendi sunt textus in l. 3. §. ultim. ff. si quid in fraudem patron. Julianus in l. qui libertus 37. ff. de operis libert. Verba ipsius legis Papiæ ita ex veteribus fragmentis Consultorum restituit Jacobus Gothofredus in l. Julia de maritandis. cap. 24. usque ad 28. ad quæ legis Julia capita spectant textus in l. libertus 26. ff. de bonis libert. l. ex asse 52. ff. ad leg. Falcid. l. si juravero 14. ff. de jurepatron. l. servi 43. ff. ad leg. Falcid. l. si patronum 44. §. final. ff. de bonis libert. l. si patronus 20. ff. de donat. l. 1. §. interdum, ff. si cui plus, l. virilis 145. ff. de verb. sign. pro quorum interpretatione videndi sunt Cujacius lib. 5. observ. cap. 24. & lib. 5. 99. Pauli. in l. si patronum 44. §. ultim. ff. de bonis libert. Goveanus in d. l. ex asse 52. Faber lib. 1. conject. cap. 15. Balduinus de lege Papiæ pag. 135. Bertrandus de jure liberorum cap. 1. Illustr. Præceptor D. Franciscus Ramos in erudit. tract. ad legem Papiam. cap. de success. libert. subtilissimus Primarius noster D. Josephus Zamora in §. sed nostra, de success. libert. Varia ergo lege Papiæ circa successionem liberorum cavebantur. Primum, ut succederet patronus cum filiis eorum in virili portione, §. postea, Instit. de success. libert. Secundò cum ex lege XII. Tabul. filii excluderent patronum, hoc procedebat in filiis liberti masculi, non in filiis femina; quia cum non sint in potestate, patronum non excludunt. Ulpianus in §. agmentis, tit. 29. §. in bonis, l. 3. §. si mancipis, de suis & legitim. l. unica, C. de libert. universis, nec Prætoris edicto admittebantur; tamen ex lege Papiæ filia admittuntur, & cum eis patronus in virilem portionem, si jus liberorum quatuor liberta habeat. Ulpianus ubi supra. Tertio et si filia patroni admittetur ut filia, ex lege XII. Tabul. l. 6. §. 1. l. 42. §. ult. de bonis libert. admittitur tamen ex lege Julia, si jus trium liberorum habeat. Ulpianus supra §. libert. quo modo accipiendus est textus in l. 47. §. 1. de bonis libert. Quarto licet patrona ad successionem liberti admittetur ut patronus, ex lege XII. Tabul. l. 17. de bonis libert. l. 1. §. 1. ff. de legit. tut. l. 3. §. hoc autem, ff. unde legitimi, l. 13. §. penult. si quid in fraud. patron. non tamen ex edicto Prætoris, l. 1. C. de bon. possess. contra tab. Admittitur tamen ex lege Papiæ, si ingenua duos, libertina tres susceperit liberos, l. Julianus 37. in fine, de bonis libert. Ulpianus supra. Quinto ut patronæ filii, qui ex lege XII. Tabul. succedunt intestato liberti, l. 22. de jurepatron. l. 28. de bonis libert. quamvis Prætoris edicto excludantur, admittuntur tamen ex lege Papiæ, si eorum mater ingenua tres, libertina quatuor ediderit filios, l. 42. vers. Paulus, de bonis libert.

10. Exponitur
quid po-
sit, de
success.
libert.

Sed antequam hinc abeamus, exponendus est Justinianus in §. sed postea, de success. libert. dum docet, filio, filiaque relictis, perinde deberi semissem ex lege Papiæ, ac si intestatus libertus sine

liberis decessisset: quod postremum aut falsum est prorsus, aut saltem obscurum; nam ab intestato sine liberis defuncto liberti, as debetur patrono, modò duodecim tabularum legem attendamus, modò legem Papiam, l. 3. de suis & legit. l. filius 114. §. 1. ff. de legat. 1. l. sed cum patrono 6. ff. de bonor. possess. De lege Papiæ indicium præbet textus in l. virilis 115. ff. de verb. sign. junctâ ejus inscriptione, quæ est Ulpiani lib. 10. ad legem Juliam Papiam. in quo libro, & sequenti Ulpianus agit de successione liberorum, ut constat ex l. vis autem 11. l. si libertus 16. ff. de jurepatron. l. Julianus 37. ff. de bonis libert. Conjectura eò spectat, ut credam, ex lege Papiæ patrono deberi solidum assem liberti defuncti sine liberis; nam ut ibi docet Ulpianus, virilis partis appellatio solidam hæreditatem interdum comprehendit. Quæ sententia, junctâ inscriptione, illud probat, ut portio hæreditatis, quæ est virilis concurrentibus liberis, sit solida illis deficientibus. Nec obstat appellatio virilis, quia hæc interdum solidi interpretationem admittit, quem textum ex mente Ulpiani ita accipit Cujacius ibi. Cui principio illud est consequens, falsum esse, patrono deberi semissem, filio, filiaque concurrentibus, perinde ac ab intestato debetur, illis non concurrentibus. Quâ difficultate oppressus Cujacius lib. 3. observ. cap. 23. & lib. 17. cap. 13. affirmat, pro verbo *Intestatus*, legendum esse, *restatus*: quæ interpretatio plausibilior est, quam alia Roberti lib. 2. recept. cap. 24. & lib. 3. ammadv. cap. 25. quem reprehendit ipse Cujacius sub nomine Mercatoris, ad dict. cap. 25. Sed eis omissis aliter exponunt Primarii nostri supra laudati textum illum, & docent, quod Justinianus censet, patrono deberi semissem, liberti intestato sine liberis defuncto, non quidem ex eo, quia solida hæreditas non deferatur, modò legem XII. Tabul. modò legem Papiam consulas; sed quia si debitam stricte sumpto verbo *debitam* portionem spectes, hæc est omninò semis, nec ultra portigitur debita, aut legitima portio appellatio, quæ dumtaxat est relinquenda, nec fideicommissis oneranda, l. 2. §. ultim. l. filius 42. §. ultim. ff. de bonis libert. l. quia autem 6. §. si patronus, l. prætereas 19. ff. si quis omnia causa restam. l. dotalem 61. ff. solut. matrim. l. 3. §. si in testamento, ff. si quid in fraudem patron. quibus in locis cum constet, totam hæreditatem liberti patrono deferri, idèò expresse docemur, partem, five semissem deberi. Omnia hæc legis decemviralis, edicti Prætoris, & legis Papiæ diversa composuit Justinianus sua constitutione, quæ extat in l. 4. C. de bonis libert. §. sed nostra, Instit. de success. libert.

Sed ut jam ad præsentem textum regrediamur, cum hucusque tradita procedant tam ex jure Casareo, quàm canonico, difficilis est præsens canon, quatenus in eo bona liberti ab intestato decedentis dividuntur in quatuor partes, nullâ ex eis assignatâ patrono. Pro cuius difficultatis solutione sciendum est, primis Ecclesiæ sæculis fideles plerumque in Ecclesiâ servos proprios manumissile, ut in ea deservirent; & si idonei essent, ad sacros ordines promoverentur, ut probavi in cap. 1. de servis non ordin. & in similibus libertis nullum jus patronatus manebat, quia tantum officium divinum vice operarum promitti poterat, cap. eo libertus, de servis non ordin.

II.
Explica-
tur præ-
sens tex-
tus,

ordin. & manebat talis clericus tanquam libertus orcinus, cum manumissus esset ut ordinaretur. In aliis autem servis à fidelibus pro redemptione animarum suarum in Ecclesia manumissis nullum etiam juspatronatus patronus retinebat, *l. 54. tit. 35. lib. 2. legum Longobard.* ibi: *Si quis servum, aut ancillam in Ecclesia, vel circa altare amodo liberum, vel liberam dimiserit, sic maneat ei libertas, sicut ei qui Fulfreal in quarta manu traditus, & Amundus factus est; nam qui Aldium facere voluerit, non eum ducat in Ecclesiam, nisi alio modo faciat qualiter voluerit, sive per chartam, sive qualiter ei placuerit.* Patrocinium tamen ita in Ecclesiam transibat, ut si aliquo casu revocaretur ita manumissus in servitute, non in dominium pristini domini, sed Ecclesie recideret, *l. 1. tit. 18. legum Aleman* ibi: *Si ancilla dimissa fuit per chartam, aut in Ecclesia, & postea seruo nupsit, Ecclesie ancilla permaneat.* Et si ita manumissi sine liberis decedebant, Ecclesia illis succedebat, *tit. 8. legum Ripuar.* Unde cum servus, de quo in presenti agitur, manumissus

esset, ut sacris Ordinibus initiaretur, nullum patronum habebat, atque ita ejus successio nulli deferabatur à jure: sed quia non constabat bona ab eo relicta intuitu Ecclesie fuisse acquisita, aliàs Ecclesie competere, juxta adducta in titulo de *peculio cleric* sed potius ab eo aliunde erant quaesita, & c. nisi manumissus esset in Ecclesia, patronus succederet; ideò quia propter privilegium talis manumissionis patronus non occupat ea bona, jubent patres, ut in quatuor partes dividantur, quarum prima Episcopo, secunda Ecclesie, tertia pauperibus, quarta parentibus praestetur. Nec obstat canon 2. Concilii Tolet. 1. quia ibi Patres agunt de bonis, quae habebat libertus ante manumissionem, peculio videlicet, de quo ad libitum dominus disponere valet. Nec etiam refragatur alter canon 74. Concilii Tolet. 4. nam in eo agitur de libertis ex servis propriis Ecclesie manumissis, quibus Ecclesia succedit jure proprio, cum ex propria familia manumissi essent, & intuitu ejus omnia quaesissent.

CAPUT III.

Innocent. III. (a) *Nivernensi Episcopo, & N. Sancti Benigni Divotien. & N. Teloci Abbatibus.*

CUM dilectus filius N. Abbas de (b) Buxeria ad nostram nuper praesentiam accessisset, & pro causa, quam adversus venerabilem fratrem nostrum N. Episcopum (c) Eduen. habebat, ibidem diutius expectasset, tandem nuncius ejusdem Episcopi supervenit: quibus volentibus ad invicem litigare, venerabilem fratrem nostrum I. (d) Viterbien. Episcopum sancti Clementis Card. concessimus auditorem. Ipsis igitur in ejus praesentia constitutis, Abbas proposuit antedictus, quod cum N. Archipresbyter de Alerio se, ac sua ad participationem orationum monasterio de Buxeria pietatis intuitu obtulisset, quibusdam rebus suis usui suo simplici reservans, de manu cujusdam fratris ejusdem cenobii augmentationem (e) corosae, in signum illius oblationis accepit: & quod hanc concessionem hoc modo fecisset, & non suo nomine, sed nomine monasterii possideret, & monasterio quicquid acquirebat, acquireret, saepe fuit in communi Capitulo protestatus. In hoc etiam publice per viginti annos ferè idem Archipresbyter, nullo contradicente, vel reclamante permansit, ita quod per publicam famam id omnibus notum fuerat. Nam Abbas de Buxeria, qui pro tempore fuerat, & ipsi monachi, rebus ipsius, non secus quam aliis rebus propriis monasterii, sciente Episcopo Eduen. qui pro tempore erat, & in nullo penitus reclamante, publice utebatur. Id autem quod mente compoti dictus Archipresbyter fecerat inter vivos, in ultima voluntate mente sanus, licet aeger corpore, confirmavit. Cumque idem Abbas, & monachi res sic legitime datas, & alias, quas Archipresbytero ipsi concefferant ad utendum, ad suum monasterium reducere vellent, praedictus Episcopus eis violentiam inferens, non solum res (f) Archipresbyteri, verum res ipsius monasterii occupavit, quas cum in bona pace repeterent ipsi, ut in rebus illis ei posset grassandi materia plenior indulgeri, Sedem Apostolicam appellavit, in Octavis B. Martini proximè praeteriti terminum appellationi praefigens. Contra praedicti nuncius Episcopi allegavit, quod quando illa donatio facta fuit, Archipresbyter erat positus extra mentem, ita quod cum interrogatus fuisset à monachis: Vis tu habitum suscipere monachalem? & respondisset: Volo; statim interrogatus ab alio: Vis tu esse afinus? respondit similiter: Volo; sicque praedicti monachi eum ad suum monasterium deportarunt: quod idem nuncius se obrulit probaturum. Praefatus liquidem Abbas, cum ad assertionem partis suae quosdam testes incontinenti produceret, nos ipsos recipi fecimus, & diligenter audiri, quorum attestaciones cum interloquendo decrevissemus publicari debere, quoniam super illis capitulis

pars Episcopi volebat testes producere, super quibus idem Abbas testes produxerat, ipsæque fuissent in publico recitatae, disputatione super attestationibus ipsis habita diligenti, multa fuere contra dicta testium allegata. Cùmque renunciatum fuisset à partibus, dictus Card. quæcumque fuerunt hinc inde proposita nobis, & fratribus nostris fideliter recitavit. Quibus auditis & cognitis sufficienter intelleximus esse probatum, quod dictus Archipresbyter agens in extremis velut ultimam exprimens voluntatem, asserit se, ac sua monasterio de Buxeria contulisse. Unde cùm requisitus esset ut conderet testamentum, respondit, se non posse (g) testari, quia se, & sua contulerat monasterio sæpedito. Et licet unus solus testis dixerit se vidisse, quando præfatus Archipresbyter se, & sua obtulit monasterio; quia tamen alii testes dixerunt, se audisse ipsum Archipresbyterum in Abbatis præsentia consistentem, & quod prædictum est, non tanquam sufficienter probantes, sed tanquam vehementer (h) adminiculantes, assertionem Abbatis plurimum adjuvabant. Quia verò pars Episcopi asserbat se velle probare quod dictus Archipresbyter in extremis laborans, tanquam phreneticus alienatus erat à mente, unde non valuit quod expressit: nos super his, & aliis, quæ fuerunt hinc inde proposita, cum fratribus nostris diligenti deliberatione habita, causam ipsam vobis sub hac forma duximus committendam, quod nisi prædictus Episcopus legitime comprobaverit sæpeditum Archipresbyterum suæ mentis (i) compotem non fuisse, cùm ultimam voluntatem expressit, super impetitione monasterii perpetuum ei silentium imponatur, & compellatur restituere monasterio quæcumque de bonis ipsius Archipresbyteri, vel etiam monasterii occupavit. Si verò legitime comprobaverit prædictum Archipresbyterum, quæ super ultima voluntate præmissa sunt, alienarà (k) mente dixisse, ad faciendam ei nomine parochialis Ecclesiæ, cujus administrationem gesserat dum vixisset, restitutionem bonorum, quæ ipsius Archipresbyteri fuerant, monasterium condemnatur, cùm idem Archipresbyter ab intestato decesserit: ipsique monasterio super impetitione Episcopi silentium imponatur. Nullis litteris obstantibus, præter assensum partium, &c. Quod si non omnes, &c. Tu frater Episcope cum eorum altero. Datum Romæ, &c. iv. Non. Jun.

N O T E.

1. (a) *Nivernens.* Ita restituo inscriptionem, & litteram hujus textus ex ipsis epistolis Innocentii III. editis à Cardinale Sireto, folio III. Nivernensis civitas Gallie, provincie suæ capit; ita dicta est à Niveri fluvio, qui in Ligerim fluit, ut referunt Casar lib. 7. cap. 10. Papius Mafonius in *descrip. Francia*, fol. 31. Habet Ecclesiam Cathedralē dicatam D. Cyro, cujus Præfulum catalogum referunt Democares in *lib. de sacrificio Missæ*, Chenu in *chron. Gallie*, fol. 250. Fratres Sarmathani *tom. 3. Gallie*, fol. 791. Guillelmo ejus Ecclesiæ Episcopo missa est præfens decretalis, de quo Fratres Sarmathani *tom. 3. Gallie*, fol. 791.
2. (b) *Buxeria.* Quod monasterium est Ordinis Cisterciensis, olim dictum Trium-fontium, de quo hæc Robertus Claudius in *sua Gallia* refert. [Buxeria cœnobium Cisterciensis Ordinis, diocesis Eduensis, olim Trium-fontium appellatum, juxta tria stagna ad Oscarum fluvium, anno 1130. die 13. Martii fundatum est ab Illustrissimis Burgundiæ Ducibus, ut nonnulli putant; sed alii probabilius Nobiles Domini de Somberone auctores illius existimant.] Aliqua de ipso monasterio refert Mantique *tom. 1. annalium Cisterciens.* anno 1130. cap. 6. Fratres Sarmathani *tom. 4. Gallie Christ.* folio 208.
3. (c) *Eduens.* Edua urbs celeberrima est Gallie, cujus populi clarissimi Celtarum vocantur à Mela *lib. 3. cap. 2.* Aufonio *parental.* 4. Ejus civitatis meminerunt Govelinus *lib. 2. de rebus D. D. Gonzal.* in *Decretal.* Tom. III. Pars I.

Pii Secundi, ibi: *In Burgundia sunt Edui, Celtarum ferè omnium quondam Principes.* Tacitus *l. b. II. annalium.* *Primi Edui Senatorum in urbe jus adepti sunt, darum id federi antiquo.* Sidonius *lib. 5. epist.* 18. Aymonius *lib. 1. cap. 5.* Casar *lib. 6. de bello Gallico.* Etiam dicta fuit Augulodunum, ut probant Fratres Sarmathani *tom. 2. Gallie Christiane*, fol. 25. Habet Ecclesiam Cathedralē D. Lazaro dicatam, cujus Præfulum seriem referunt Fratres Sarmathani *ubi supra*, Chenu in *chron. Gallie*, fol. 55. Galthero ejus Præfuli in præfenti refcribit Innocentius.

(d) *I. Viterbien.* Jannem videlicet Lombardum, qui creatus fuit Cardinalis tituli Sancti Clementis à Cælestino III. ut refert Ughellius *tom. 1. Italia sacra*, fol. 310. num. 10.

(e) *Augmentationem corona.* Quod erat signum oblationis sui, & rerum suarum, ut probat Cironius *ad tit. de donat.* non tamen idè fiebat ita oblati monachus, ut probavi in *cap. in præsentia*, de *probat.* ubi hæc verba illustravi.

(f) *Res Archipresbyteri.* Non intuitu Ecclesiæ acquisitas? nam de illis Archipresbyter disponere non poterat, unde ad Ecclesiam spectabant; sed de propriis, & patrimonialibus, in quibus cùm non haberet cognatos ab intestato venientes, Ecclesia succedebat, juxta supra adducta in *cap. 1.*

(g) *Non posset testari.* Non quia monachus esset, juxta tradita in *cap. 2. de testament.* sed quia non habebat bona, de quibus diserneret, cùm omnia secum monasterio obtulisset.

(h) *Adminiculantes.* Non enim de uno, sed de

de diverso deponerent, & ita adminiculantes dicuntur, & cum eis ita probavit Abbas oblationem; alias si unus testis tantum de confessione oblationis deponeret, & alius testis de oblatione ipsa non probasset sufficienter Abbas, ut exponit Costa in l. si ex cautione, fol. 379. num. 2. C. de non numer. pecun.

7. (i) *Comptem non fuisse.* Quae negativa convertitur in affirmativam, ut probavi in cap. ad audientiam de probat.

(k) *Alienata mente dixisse.* Furiosus enim non potest facere testamentum, l. neque; C. de codicil. §. furiosi, Instit. quibus non est permittum facere testam. Donellus lib. 6. comment. cap. 5. Sesse tom. 1. decis. 56. Rodericus Suarez alleg. 1. In qua parte observandi sunt textus in l. 1. de suis & legit. hered. l. 15. §. filius, & §. ultimo, ff. de inoffic. l. filium 60. ff. de acquir. heredit. l. 17. §. si impubes, ff. de instit. act. & alii, quos adduxi in cap. 1. de testam.

TITULUS XXVIII.

De Sepulturis.

CAPUT I.

(a) Leo III.

NOs instituta majorum Patrum considerantes, statuimus, unumquemque in majorum suorum sepulchris jacere, ut Patriarcharum exitus docet. Nulli tamen negamus propriam eligere sepulturam, & etiam alienam. Dominum enim & magister alienam elegit ut propriam. Sed quia dignus est operarius mercede sua, tertiam (b) partem sui iudicii illi Ecclesiae dari censemus, in qua ecclesiae pabulo refici consuevit, ut juxta Apostolum sint consolationum focii, ut fuerint passionum: & sic demum ubicunque libitum fuerit, eligat sepulturam. Aliter ne fiat, auctoritate Domini nostri, qui per Prophetas locutus est dicens: Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui, sub anathematis vinculo detestamur; & contradicimus.

NOTAE.

(a) *Leo III.* Ita etiam legitur in prima collectione, sub hoc tit. cap. 3. & post Concilium Lateran. sub Alexandro III. p. 43. de sepultur. cap. 2. & ex epistola Leonis III. textum hunc citant Antonius Augustinus in notis ad 1. collect. in dicto cap. 2. Cironius in parat. ad hunc titulum. Nicolaus Lemaitre de iuribus Episcop. lib. 2. cap. ult. Unde cum in aliqua ex epistolis ipsius Pontificis editis à Vinio tom. 2. Conciliorum, Baronio tom. 9. anno 796. & 799. non reperitur, credo deductum esse ex aliqua epistola, quae temporis injuria perijt. Leo III. creatus fuit Pontifex die 26. Decembris anno 795. & Ecclesiam rexit usque ad annum 816. ut referunt Baronius, & Corjolanus in eodem anno, Ludovicus à Sancto Carolo in Biblioth. Pontificia, verbo Leo tertius.

(b) *Tertiam partem.* De qua portione patriarchali agemus infra, in cap. in nostra, hoc titulo.

COMMENTARIUM.

2. *Conclusio traditur & probatur.* **E**X hac Leonis epistola sequens communiter deducitur assertio: Unusquisque sibi potest eligere sepulturam ubicunque voluerit; decedens autem sine electione, in majorum suorum sepulchro est sepeliendus.

Probant eam textus in cap. Ebron. cap. unaqueque, cap. ubicunque, cap. placuit, 13. quest. 2. cap. ult. in princip. 16. 9. 1. cap. 3. cap. de uxore, in princip. & §. 1. hoc tit. cap. nimis, §. 1. de excess. Pralat. cap. plerique, de pacis, cap. ut privilegia, de privileg. cap. cum quis, cap. is qui, cap. final. hoc tit. in 6. cap. 1. de pactis, eodem lib. Clement. dudum, §. verum, hoc tit. Clement. final. §. final. de penis, cum aliis congestis à Crespetio in summa, verbo Sepultura. Consonat lex 5. tit. 13. part. 1. Illustrant ultra laudatos in praesenti à Garaña, & Barboza, idem Barboza lib. 2. juris Eccles. cap. 10. num. 10. & de offic. Paroch. cap. 26. Petrus Gregorius lib. 1. part. tit. 17. cap. 5. & lib. 2. synagm. cap. 13. num. 6. & lib. 33. cap. 23. Vigel. in method. jur. can. fol. 451. Tondus resol. canonic. cap. 115. Valenzuela consil. 18. Basilius de matrim. lib. 5. cap. 13. §. 2. Parladorius different. 66. §. 3. Fragolo de regim. Christ. Resp. 3. p. lib. 5. §. 17. num. 529. Zerda in iudic. tom. 1. cap. 8. vers. 1. fol. 391. Cabreris lib. 2. de metr. cap. 5. num. 85. P. Mendo de iure academ. lib. 3. quest. 50. Frances de Eccles. Cathed. cap. 17. Murga tom. 2. disquisit. mor. tract. 8. disquisit. 1. cum sequent. Alteserra lib. 1. disquisit. cap. 12.

Sed hac assertio difficilis redditur ex sequenti juris consideratione; nam si testator eligat sepulturam